

zaista najglavnija mana kod naših šuma, što neimamo nikakvih dobrih putova, te je usljed toga nepristupan prolaz kroz iste, a saobraćaj dosta mučan.

Prenos gradje iz naših šuma vrši se na dva načina: vodom sa splavovima, a suhim na kolih. Sitnija gradja iznaša se još i na konjih, a debla sa volovi.

Budući put vratiti ću se na novi zakon „o šumama“ i primeni njegovoj, a iztahnuti ću i glavnije odnošaje naše trgovine sa gradjom kao proizvodom našim u zemlji i za strani izvoz.

Bukov i cerov trud i bukova guba.

Medju šumske uzgredne užitke spadao je bukov i cerov trud, te bukova guba, kojimi su se ljudi služili za kresanje vatre. Skoro svaki duhandžija nosio je kod sebe trud ili gubu sa kresivom u kesici. Bukov i cerov trud, čim se je iz debbla izvadilo, valjao je odmah za kresanje, dočim bukovu gubu, koja na bukvi raste, trebalo je za kresanje prije prirediti. U tu svrhu morala se je guba najprije od kore oguliti, zatim u lužnici izkuhati i valjano stući, da omekša. Bukov je trud od bolje vrsti smedje-žut, mekan, lahak i može se na male komadiće odlamati. Kad gori, onda ugodno vonja i žeravicu poduže drži. Ista svojstva ima i cerov trud, samo što je nješto žilaviji, ali još ugodnije vonja, kad se ukreše, te ga pravi duhandžija po mirisu razpoznati može od bukovog truda. Obe vrsti truda tražili su duhandžije vrlo rado, a u trgovini dobro se je plaćao. Manje je vriedila bukova guba. Ovakova guba suviše je spužvasta, brzo gori, te se dimi neugodno, pa ni istim komarcem takav dim negodi. Za kresanje vatre treba samo mali komadić truda ili gube. Za zapretanje vatre na ognjištu turio se je nekad mali ugarak truda ili gube u snopić siena, slame, mahovine, šušnja i t. d., te se je u ruci dotle mahalo, dok nije snopić planuo.

Ovaj način zapretanja vatre sa kresivom postoji po pripovjedanju već od 14. stoljeća i rabio se je u obće sve do godine 1832. Prve žigice pronadjene su u Beču pod imenom „Congrevische Streichhölzer“, te su se već g. 1835. u Beču danas u porabi stojeće žigice u tvornicah u velike proizvodjale. Godine 1837. razpačavale su se žigice po cijeloj Njemačkoj u trgovini. I naši krajevi dobili su tu robu, a dan danas već svaki duhandžija, drvodjelac i čoban nosi sobom žigice, a neima ni najsiromašnije kolibice, u kojoj nećeš naći žigica.

Od to doba izgubio je trud i guba sve više i više svoju vriednost za kresanje. Porabom žigica svatko je uvidio, da se brže i laglje vatra zapretati može, a usljed toga zanemarila se je guba i trud, te kresivo. Sad se već malo rabe za kresanje, a toga radi nećeš naći po selih kod sitničarâ ni gube, ni kremena, ni kresiva, a malo ćeš danas naći i seljaka, koji bi te sprave kod sebe nosili.

Na gospodarsko-šumarskoj izložbi lanjske godine opazio sam jedan komad truda u jednom kutu izložen, pa žalim, da ne znam, je li je bio bukov ili cerov, jer ga niesam imao u ruci. Isto tako žalim, da ga nije izložitelj sa drvetom izložio, u kojemu se je zavrgao (izrasao), a to bi bilo upravo zanimivo, jer bi imao svaki priliku viditi, od kud drveni trud potiče i kako u prirodi raste. — Ovo mi povod daje, da o trudu nješto pišem, jer u literaturi niesam našao razpravâ koje bi razpravljale, od kud postaje, da li od kakove bolesti u nutrinji stabla ili oštećenjem debbla, te koliko vremena treba, dok ga priroda za kresanje valjano priredi.

Prigodom moje prakse bio sam često od prijatelja zamoljen, da im bukova ili cerova truda pribavim, što mi baš uvijek nije za rukom pošlo, a to s toga, jer trud neviru iz debbla kao guba, koja na deblu bukve raste, koju možeš kad hoćeš skiniti. Svakako treba vještine i vremena, da možeš trud u bukvi ili u ceru naći, jer nije istina, kako se tvrdi, da u bukvi, na kojoj guba raste, ima i truda, jer sam se često o tom osvjedočio.

Sabiratelji truda i gube, koji su nješto za komad truda u veličini čovječe glave po 2 do 3 for. dobivali, obilazili bi mnogo rali stare bukove šume, dok su našli truda, a mnoga je bukva prije reda sjekiri podlegla, pa ipak nije u njoj bilo truda.

Kod traženja truda niesam pronašao, da bi bilo truda nizko u deblu, nego visoko ili u krošnji debbla, a to su mi i pepelari potvrdili jednoč, kad su drvodjelci u šumi bukvu u hvatove prirezivali, te su našli i trud. Ja sam dao onaj komad drveta, u kojem se je trud nalazio, odpiljiti i na polovicu razkoliti, da vidim, od kud mu je zametak. Ja sam pronašao, da je temelj zametku truda ona grana, koja je bila blizu debbla odlomljena ili slučajno odsječena u vrijeme, kad je sok u stablu počeo kolati, te se na istoj grani sušio i okorio. Na tom mjestu bio je odlomak crnim mazom omazan, i tim je bio hermetički zatvoren tako, da do njega vlaga doprijeti nije mogla, te je i životna snaga odlomka grane za daljni razvitak uništena, jer je napokon u podužem vremenu prirastom drva zarasla tako, da se od nje na deblu nije ništa viditi moglo osim nabreknute hrapave kore. Bukva, na kojoj je ta grana odlomljena, bila je stara oko 70 god., 35 centim. u promjeru jaka i podpuno u srčini zdrava. Kad je grana na istoj bukvi odlomljena biti mogla, morala je biti grana 4 cm. debela, te je na deblu oko 6 metara visoko stajala. Bukva mogla je biti u ono doba 52 godine stara. Na godišnjem drvnom prirastu povrh zaraštene grane, koja se je u trud izvrgla, kako sam pronašao, bilo je do 18 kolobara, koji su preko 5 cm. na prirastom drvu imali. Komad truda, koji je iz bukve izvadjen, bio je kao gušće jaje velik sa držkom od 4 cm. dugim, a na vršku držka sa crnim okoritim mazom zarašten. Ovo me je osvjedočilo, da je držak postao od odlomljene grane, iz koje je u proljeće sok izticati morao. Trud je bio za kresanje podpuno dobar, dapače čini mi se, da je onaj od držka bio finiji i žutiji, nego onaj od grude, koji valjda još podpuno dozrio nije, nu svakako bio je cijeli komad truda za kresanje dobar.

Prema tomu moglo je biti odlomku grane oko 18 godina, od kako se je uslied prirasta drva zarasti mogao, a po tomu slutim, da je trebala grana sa svojom u deblu izraslom kvrgom najmanje 15 do 20 godina, dok je iz kvрге trud postao.

Sličan trud sa debelim držkom opazio sam više put na velikih komadnih, koji su bili crnim okoritim mazom obaviti. U debelih starih bukavah često se može viditi u deblu trudu slična trulež, ali ta nije za kresanje, jer je to samo biela trulež, koja od starosti bukve nastaje. Ali ondje, gdje se biela trulež nalazi, često ćemo naći u bukvi i dobroga truda, koji je ipak postao od kakove prijašnje grane, od koje se tragovi poslie nevide.

Mjesto, na kojem se trud u bukvh i cerovah nalazi, nemože se po stalnih znakovah pronaći, t. j. neima takovih znakova, po kojih bi se moglo sigurno zaključiti, da li ga i gdje u bukvi ili u ceru ima.

Ali slutim, da će se trud naći u onomu stablu, koje je djetelj visoko na deblu prokljuvao za svoje gnjezdo, jer će biti takovo drvo u srčini manjičavo i natrulo, pak s toga može djetelj stablo do truda lako prokljuvati. To se može dokazati sa izkljuvanim iverjem, koje na tlu pod stablom leži. I na deblu visoko opažene kvрге daju slutiti, da može u deblu truda biti. Isto tako gataju ljudi, da ima i na onom bukovom stablu truda, na kojemu guba raste.

Napokon primjećujem, da sam u bukvi sa crvenim drvom obično našao trud, dočim se nesjećam, da sam ga ikad našao u bukvi sa bielim drvom, a osim toga niesam takodjer ni vidio, ni čuo, da mora biti bezuvjetno srašćena s drvom odlomljena grana, od koje se trud izvrgne (izmetne) i koju već okorita maz od kiše i vlage štiti, da neiztrune, jer nam to dokazuju tanke grane od odlomitih mladjih stabala.*

J. E—r.

* Po najnovijih iztraživanjih postaje guba (koja se broji medju gljive, polyporus) na onih mjestih drva, na kojih se ne mogu tvoriti godovi, te koja su gola i izložena sporom razpadnuću drva. Pri tom se ozledjene naslage drva i kore, — kako to i naš vriedni pisac primjećuje, — sve više prerašćuju, te onda nabreknju. Ovako nabreknuti dio drva prenaplo se razvija, a uslied toga se razori drvno tvorivo (drvnina), pošto se nabreklica po sredini u jednu ili više usnatih česti razdvoji. Buduć u takovih brazdicah djelovanje naslagâ cambija prestane, postaje uslied toga blizu ozledine (rane) prerašćivanjem velika guka (dakle guba).

Primjećujemo još i to, da se u južnoj Evropi veoma rabi za kresanje, a u liekarstvu za ustavljanje krvi i druga vrst gube — naime „ariševa guba“ (listvenička, Polyporus officinalis, Fr., Polyporus laricis, Jasp.), te se u Rusiji takova guba u velike prodaje i po svietu izvaža. U tu svrhu očisti se guba od kore i cievičica, te se uroni u posudu sa vodom, u koju se meće pepel i salitar. Poslie nekoliko tjedana izvadi se guba iz takove vode, te se suši i sa krupnim kijačami (batim) tako dugo lupa, dok nebude prhka.

Uredništvo.

Šumarski vježbenik kod imovnih občina.

I. Naslov.

Svršiv šumarske nauke, lista kandidat „Narodne Novine“ da nadje razpisan natječaj za mjesto šumarskoga vježbenika ili pristava, jer uvjeti su isti: da je svršio nauke na šumarskom učilištu; on dakle naprama slučaju ili sreći može postati šumarskim vježbenikom ili šumarskim pristavom.

Za sve imovne občine je mjerodavan zakon od 11. srpnja 1881., kojim se razjasnjuju odnosno preinačuju njeke ustanove zakona od 15. lipnja 1873. o imovnih občina, na temelju kojega su imovne občine organizirane i po kojemu se uprava kod imovnih občina rukovodi. Nu u tom zakonu neimamo još ni šumarskih vježbenika, ni šum. pristava. Uslied toga kreirala su se prema nastaloj potrebi posebna mjesta za činovnike, koji imaju biti u pomoć šumarom i gospodarstvenim uredom. Tim činovnikom dao se je kod nekijh imovnih občina naslov vježbenika, kod nekijh pristava, a njeke imovne občine imadu oboje.

Mislim, da ova nejednakost nije niti pravedna, niti shodna. Vježbenika svagdje dakle neka ih bude i šumarskih, nu kad imade šumarskih pristava kod nekijh imovnih občina, neka ih takodjer bude i kod drugih imovnih občina, ali onda neka bude i u berivih njeka razlika, te neka taj naslov dobiju samo oni mladići, koji već njeku godinu službuju i koji su njeku vještinu i znanje u praktičnoj službi usvojili.

Bilo je slučajeva, da je absolvirani slušatelj poslie svršenih nauka namješten bio, te dodieljen šumariji za obavljanje pisarničkih poslova, a dobio je naslov pristava sa 360 for. plaće, dočim je opet kod druge občine namješten kao upravitelj pomoćne šumarije. Takav treba da ima, kao što u istinu imade, više godišnju praksu; osim toga treba da ima i državni izpit radi samostalnosti i velike odgovornosti, a uz to i veća beriva, pak ipak ima samo naslov šumarskog vježbenika.

Pošto je u socialnom životu, te i kod inih struka: sudstva, uprave, mjerništva i t. d. u službi pristav stariji od vježbenika, pitam sad: nije li ovom potonjem t. j. vježbeniku-upravitelju učinjena grdna nepravda, nije li zapostavljen? Neće li se na ovakav način u njem ubiti svaka klica t. zv. „častohlepja“? A od mladoga čovjeka, u kom se to čuvstvo ubije, neće biti nikad marljiv i gorljiv činovnik.

Ako promotrimo upravu državnih šumâ, onda ćemo tamo naći: šumarskih dnevničara, vježbenika raznih razreda, kandidata i napokon šumara, a vidit ćemo, da je svaki dalnji naslov promaknuće, koje se ravna po znanju i službenoj dobi.

Držim, da toliko stepena, kao kod uprave državnih šumâ, nije kod imovnih občina potrebito. Ali kada već imademo i to, onda neka i u buduće bude vježbenika i pristava, nu neka slavne imovne občine odnosno gospodar-